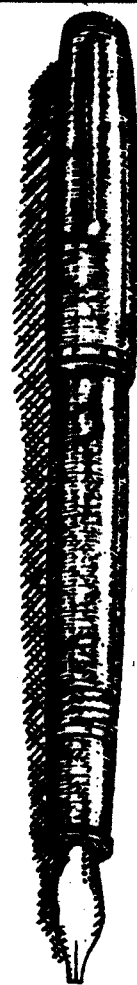

تجلی اعتدال

در فرهنگ مدیریت مفاهیم گوناگونی بکار گرفته می‌شود تا با بکارگیری آنها افراد، گروه‌ها و سازمانها به تعادل و توازن برسند زیرا تا فرد، گروه یا سازمانی به «توازن» و «تعادل» نرسد نمی‌تواند رشد نماید. برای مثال سازمان به عنوان یک سیستم هنگامی می‌تواند حیات خود را تداوم بخشد که بتواند میان فعالیتهای در جهت حفظ و انسجام خود و فعالیتهای انطباق با محیط تعادل ایجاد کند. در سازماندهی از دو مفهوم «تفکیک» و «تلفیق» استفاده می‌شود. تفکیک و جداسازی «افقی» و «عمودی» برای از میان بردن پیچیدگی و ابهام است و تلفیق برای ایجاد تعادل و توازن در فعالیتهای و کارهایی است که در واحدهای تخصصی به طور مجزا و پراکنده صورت می‌پذیرد. از سوی دیگر بهره‌وری سازمانی نیز در گرو تلفیق بهینه‌ای از پنج عامل دانش، منابع غیرانسانی، موقعیت استراتژیک، فرایند انسانی و ساختار است.

کسب دانش در فرهنگ ادیان آسمانی تنها در محدوده عالم شهود و با تکیه بر ابزارهای شناخته شده و معهود نیست بلکه علاوه بر دانشهای کسبی که در پیوند با عالم شهود حاصل می‌شود، دانشهایی وجود دارد که در پیوند با عالم غیب حاصل می‌آید. به تعبیر مولوی:

علم دو علم است اول مکسبی	که در آموزد در مکتب صبی
علم دیگر بخشش یزدان بود	چشمه آن در درون جان بود

این علم یا دانش که در زبان مولوی از آن تعبیر به بخشش یزدان شده است با ایمان به غیب و تقوی پیشه کردن حاصل می‌آید و بس. یعنی به اندازه‌ای که هر فردی ایمان آورده و تقوی پیشه می‌کند از رازهای نهانی با خبر شده و با برخوردار شدن از فرقان که معیار شناخت حق از باطل است از دام شبهات رهایی جسته و با علمی درخور اطمینان به مقابله با مسایل خواهد رفت:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا... يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا...

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر از خدا بترسید میان شما و کافران فرقهای نهد. (انفال/آیه ۲۹)

و همگان در بن‌بست نیز قرار نخواهد گرفت:

وَمَنْ يَتَّقِ... يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى... فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ... بِالْبَاطِلِ أَعْرَهِ

... و هر که از خدا بترسد، برای او راهی برای بیرون شدن قرار خواهد داد و از جایی که گمانش را ندارد روزی اش می‌دهد. و هر که بر خدا توکل کند، خدا او را کافی است. خدا کار خود را به اجرا می‌رساند.... (طلاق / آیات ۲-۳)

از منظر اجتماعی برای رسیدن به عدالت اجتماعی، سیاستهای اقتصادی باید به گونه‌ای تدوین شود که طبقه متوسط نیز رشد نماید و شکاف طبقاتی عمیقی در جامعه به وجود نیاید و در این راستا مفهوم «سبد کالا» به عنوان یک شاخص برای تعیین قدرت خرید و سایر تصمیمهای اقتصادی به کار گرفته می‌شود. برای بهینه کردن سودآوری یک واحد سرمایه‌گذاری نیز مفهوم «سبد سهام» به ماکمک می‌کند. شخصیت سالم و متعادل از دید نظریه پردازان مراوده‌ای، شخصیتی است که تلفیق

بهبود یافته‌ای از رفتارهای ارزش‌گذاری شده، منطقی، احساسی و طبیعی در خود ایجاد کرده باشد و هر رفتاری در جای خودش و متناسب با مقتضیات از او بروز کند.

برای «خود پرورشی» صاحب‌نظران تلفیقی از مهارت‌های خود مدیریتی، مدیریت مسیر پیشرفت، مدیریت تضاد، مدیریت مالی شخصی و مدیریت زمان را ضروری می‌دانند و یک مدیر نیز برای این که بتواند به وظایف خودش جامه عمل بپوشاند به تلفیق بهینه‌ای از مهارت‌های فنی، انسانی و ادراکی که خود این مهارت‌ها نیز به مهارت‌های حل مسأله، طراحی، هدف‌گذاری، تصمیم‌گیری، برقراری روابط متقابل شخصی و مانند آن قابل دسته‌بندی است نیاز دارد.

آنچه که در همه این موارد حائز اهمیت است «کم» و «کیف» یا «چند» و «چون» هر یک از عواملی است که تلفیق آنها می‌تواند تعادل و توازن را ایجاد کند.

یکی از جلوه‌های انسان متعادل از نظر فرهنگ دینی آن است که بتواند زمان خود را بر اساس ارزشهای اسلامی مدیریت کند. روند فعالیتهای فردی و اجتماعی افراد مسلمان باید به گونه‌ای باشد که ارزش اوقات را شناخته و در برنامه‌ریزیهای خود به آن توجه کنند.

قدر وقت را نشناسد دل و کاری نکند بس خجالت که از حاصل اوقات بریم

«حافظ»

در شبانه روز، ایام هفته و ماههای سال، اوقاتی را باید صرف خودسازی نمایند. برای مثال صاحب‌نظران اسلامی بر این باورند که آثار معنوی شب قوی‌تر از آثار معنوی روز بوده و آثار معنوی سحر از سایر اوقات شب بیشتر است و از اذان بامدادی تا طلوع آفتاب و یک ساعت به غروب و اذان شامگاهی وقت سازندگی فردی است.

وَأَذْكُرُكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْفُدُوِّ وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

پروردگارت را در دل خود به تضرع و ترس، بی آنکه صدای خود را بلند کنی، هر صبح و شام یاد کن و از غافلان مباش در میان روزهای هفته، روز جمعه آثار معنوی ویژه‌ای دارد و در میان ماههای سال، چهار ماه حرام که عبارتند از محرم الحرام، ذالقعده، ذالحجه و رجب ماههای سازندگی است (ماههای آتش بس در میان افراد بشر است و هرگونه درگیری و تشنج در این ماهها ممنوع است) که باید ماه رمضان را نیز به آنها افزود. از این رو سحرگاه جمعه ماه مبارک رمضان به ویژه اگر در شب قدر نیز قرار بگیرد آثار معنوی بسیار عظیمی دارد و ضریب اثربخشی دعا در آن بسیار افزایش می‌یابد. در فرهنگ اسلامی رئوس برنامه‌های خودسازی در این اوقات داده شده است. انسانها با توجه به این برنامه‌ها باید فکر و جان خود را تغذیه نمایند تا به تعادل و توازن رفتاری برسند.

تعادل و توازن در عملکرد برای همگان لازم بوده ولی برای مدیران لازم‌تر است آیا نه این است که تعادل و توازن در خلقت تجلی جمال خداوندی است و هر چیز را بر پایه اعتدال خلق کرده است.

دکتر علی رضاییان

سرمدیر